

Darja Štirn*

*Vrtčevski vrt / igrišče – prostor srečevanja
in sodelovanja*

*The kindergarten garden / playground - a place of socializing
and cooperation*

Izvlček

V članku bomo predstavili oblikovanje vrtčevskega vrta/igrišča in številne dodatne projekte z ekološko tematiko, ki jih v vrtcu Vodmat razvijamo v okviru razvoja celovitega induktivnega vzgojnega pristopa. Pokazali bomo način participacije otrok pri snovanju njihovega igrišča na načelih sinhronizacijske didaktike in modela izkustvenega učenja po petih korakih, ki predstavljata metodični okvir za razvoj različnih induktivnih pedagoških praks. Hkrati bomo izpostavili načela ekopedagogike in ekopismenosti R. Kahna, ki prizadevanje za trajnostni razvoj povezuje z nujnimi spremembami medosebnih odnosov, družbenih odnosov in odnosa do naravnega okolja, razvoj občutljivosti za potrebne spremembe pa lahko optimalno razvijamo z rabo različnih kulturno-umetniških praks.

Abstract

In our paper we present the process of designing the kindergarten garden/playground and numerous other ecologically oriented projects we are engaged in at the Vodmat Kindergarten as part of our goal of developing a comprehensive inductive educational approach. We shall show how the children participate in the conceptualization of their playground following the principles of synchronization didactics and the five-step experiential learning model, which provide the methodological framework for the development of various inductive pedagogical practices. At the same time, we will also highlight Mr. R. Kahn's principles of ecopedagogy and ecoliteracy which posit that any efforts towards sustainable development must go hand in hand with introducing changes in our interpersonal relationships, social relationships and our attitude towards the natural environment; and that developing sensitivity for these necessary changes can be optimally achieved through the use of various cultural artistic practices.

* Darja Štirn, univ. dipl. pedagoginja in zgodovinarica, Vrtec Vodmat, Ljubljana, e-pošta: darja.stirn@gmail.com

Uvod

Vrtec Vodmat že več let uvaja različne umetniške prakse v izvedbeni kurikulum in k izvedbi vabi različne umetnike in kulturne institucije ter tako omogoča otrokom, da preko različnih jezikov in medijev umetnosti vstopajo v odnose s svetom, vsebinami in sporočajo o doživetem, videnem, na novo konstruiranem. Pri tem se vrtec poslužuje teoretičnih izhodišč in metodologije dela, ki jo je skupaj z zunanjimi strokovnjaki (dr. Robi Kroflič, dr. Petra Štirn Janota) razvijal v okviru projekta Kulturno žlahtenje najmlajših. Omeniti velja Celovit induktivni vzgojni pristop, sinhronizacijsko didaktiko in petstopenjsko logiko načrtovanja.¹

V eni od vsebin, ki jih udejanjamo v vrtcu, smo se začeli ukvarjati z dobrim delom v naravi. K sami vsebini nas je spodbudila tema, ki je bila predvidena v okviru mednarodnega projekta *Identiteta mnogoterih izbir*, v katerega je bil vključen vrtec,² in je izhajala iz Gardnerjeve definicije dobrega dela, ki naj bo odlično (*excellent*), osebno zavzeto (*engagement*) in etično (*ethics*). Pri tem naj bi otroci spoznavali dobro delo kot pomembno človeško vrednoto, znali razlikovati med dobrim in slabim delom ter sami pridobivali izkušnje v zvezi z dobrim delom preko odpiranja vseh čutov. Eden od segmentov poti je bilo zavedanje odgovornosti do okolja. Po načelih odnosne pedagogike in Gardnerjeve teorije petih umov prihodnosti,³ pri čemer v ospredje postavljamo etični in spoštljivi um,⁴ naj bi otroke preko primerov kreacij narave, njihovih izkušenj in stika z naravo navdušili in senzibilizirali za svet, ki nas obdaja. Otroci naj bi spoznali in se zavedali, da je okolje prostor srečevanja ljudi, predmetov, rastlin in živali, ob čemer vzpostavljajo odnos s samim seboj in z drugimi in na tak način gradijo svojo identiteto in širijo svoj socialni prostor.

Dobro delo v naravi in osem prostorov na vrtčevskem vrtu/igrišču

Osnovna misel, ki nas je vodila k razmišljanju za izvedbo vsebine dobro delo v naravi, je bilo vprašanje, kako v otrocih prebuditi ali obuditi občutek za povezanost z naravo in zavedanje odvisnosti od nje, v našem primeru narave, ki jo vsi potrebujemo za preživetje. Logična posledica tega razmišljanja je bila, da otrokom preko skrbi za vrtčevski vrt/igrišče obudimo ta občutek. Ker pa ljudje najvišjo stopnjo odgovornosti razvijemo do tistega, kar občutimo kot svoje osebne izkušnje, se nam je zdelo pomembno, da otroci ob skrbi za vrtčevski vrt/igrišče postanejo tudi njegovi načrtovalci.

Način dela v vrtcu je, da se najprej strokovni delavci skozi različne vstopne točke srečajo in senzibilizirajo za temo, ki jo bodo kasneje izvajali z otroki. Izhajamo iz

1 Glej Kroflič, Štirn Koren, Štirn Janota, Jug 2010.

2 Glej Štirn D., Štirn P., Jeznik 2007.

3 Gardner, 2007.

4 Kroflič, 2007.

načela sinhronizacijske didaktike, ki je ena od metodologij izvedbe vsebin vrtca, po katerem strokovni delavci najprej sami ponotranjijo vsebine in vrednote, za katere si bodo prizadevali pri otrocih ali učencih.⁵

Udejanjanje ideje se je začelo na delavnici za strokovne delavce s prof. Henrikom Bakom iz University College Sealand, Roskilde na Danskem, dr. Petro Štirn Janota, doktorantko oddelka za pedagogiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, eno od avtoric induktivnega vzgojnega pristopa, ki ga v izvedbeni kurikulum uvaja vrtec,⁶ in Darjo Štirn, pedagoginjo vrtca, ki smo jo izvedli v letu 2008. Osnovni namen delavnice je bil predstaviti dobro delo v naravi in ga povezati z oblikovanjem okoljske identitete posameznika. Na sami delavnici smo poudarili, da okoljska identiteta pomeni zavedanje soodvisnosti posameznika od naravnega in socialnega okolja. Narava posameznika s svojo formo in delovanjem nagovarja in vpliva na njegovo vedenje, mišljenje in čustvovanje, prav tako pa tudi posameznik preko umetniških formacij (arhitektura, oblikovanje) sooblikuje naravo in okolje, v katerem živi. Koncept medsebojne soodvisnosti pomeni skrbeti (*care for*) in biti oskrbovan (*cared of*) ter vzajemno uresničevati potrebe narave kot širšega okolja in potrebe ljudi, s katerimi vstopamo v stike v družbenem okolju.

Idejo razvoja okoljske identitete smo povezali z urejanjem vrtčevskega vrta/igrišča, kjer je torej otrok ključni sooblikovalec okolja, ki tudi skrbi za prostor in od njega dobiva (pridelki na vrtu, drevesih, igra na trati ...) in se te soodvisnosti posledično zaveda. Prof. Bak je predstavil možnost urejanja vrtčevskega vrta na način *osmih prostorov*. Gre za idejo, ki jo je razvil Patrick Grahn, švedski psihiater. Igrišče naj bi bilo urejeno v osem prostorov, ki zadovoljujejo človekove osnovne psihosocialne potrebe (glej razpredelnico).

Na delavnici so strokovni delavci začeli razmišljati, kako igrišče spremeniti v prostore, ki bodo omogočali in ponujali različna doživetja glede na namen posameznega prostora.

Končni rezultat delavnice je bila izdelana maketa vrtčevskega vrta/igrišča, zgrajena po načelu osmih prostorov, ki so jo iz raznovrstnih materialov (papirja, gline, gumbov, gipsa, žebeljev, lesa, plastenk, plute, kamnov odpadnih materialov – dežnika, konzerv, starih oblek ..., strokovni delavci cel teden zbirali z namenom, da stvar, ki jo želimo zavreči, poskušamo uporabiti še enkrat), izdelali strokovni delavci.

V nadaljevanju so strokovni delavci načrtovali vsebino za otroke. Pri tem so ponovno uporabili eno od metodologij vrtca, in sicer petstopenjski model načrtovanja, ki je modificirana oblika izkustvenega učenja, ki se je razvijala v okviru mednarodnega projekta *Evropska identiteta mnogoterih izbir* in dokončno izoblikovala v projektu *Kulturno žlahtenje najmlajših*.⁷ Za načrtovanje pedagoških dejavnosti smo predvideli pet korakov, pri čemer vsakemu posameznemu koraku sledi sprotne refleksija. Na koncu

5 Glej Štirn Janota, Štirn Koren, Markota, 2014.

6 Glej Štirn Janota, 2015.

7 Glej Štirn Koren, 2010 in Kroflič, Štirn Koren, Štirn Janota, Jug, 2010.

je kot meta-refleksija dodana še skupna refleksija, ki jo naredijo kot pregled čez vseh pet korakov otroci/učenci/dijaki in učitelji ter (tudi) drugi zunanji sodelavci. Pri slednji gre predvsem za spraševanje o izpeljanem procesu in prevzemanju odgovornosti za izpeljano dejavnost, soočanje z odzivi, lastnimi napakami, zdrsi, predvsem pa uspehi. Koraki zajemajo faze izkustvenega učenja, posamezne korake pa se da med seboj tudi združevati. Metodologija petih korakov vzpostavlja logično zaporedje naslednjih dejavnosti: odpiranje čutov (spodbujanje doživetja/ vživetja za vsebino), seznanjanje in osmislitev (pridobivanje znanja o določeni vsebini), dialoškost (razvijanje odnosne ravni ter pripoznanje kot glavni cilj), ustvarjalnost (aktivnost otrok in sporočanje o vsebini preko umetniške izkušnje), družbeni angažma (vstop v odnos z drugimi, širšim okoljem, predstavitev vsebine).⁸

»Osem prostorov ureditve igrišča«

<p>Prostor miru in tišine</p> <p><u>Namen:</u> najti mir s samim seboj in okolico</p>	<p>Prostor divjine in neokrnjenosti</p> <p><u>Namen:</u> sanjati, čuditi se, pustiti domišljiji prosto pot, se izživeti (čutiti adrenalin, nevarnost)</p>
<p>Prostor raznovrstnosti in optimizma</p> <p><u>Namen:</u> opazovati naravo in se iz nje učiti, razumeti cikličnost njenega delovanja (spremembe letnih časov, rast, rojstvo ...)</p>	<p>Prostor razmišljanja, okrevanja, zbistritve</p> <p><u>Namen:</u> fizična aktivnost (plezanje, tek, »delo«), ki pripomore k odmiku, psihični razbremenitvi, zbistritvi in pridobivanju novih idej</p>
<p>Prostor druženja</p> <p><u>Namen:</u> biti z drugimi, sodelovati z njimi v različnih aktivnostih (pogovori, igre ...)</p>	<p>Prostor zaupanja in jasne organizacije</p> <p><u>Namen:</u> počutiti se varno, priložnosti za srečevanje različnih generacij</p>
<p>Prostor zabave, užitka in urbanosti</p> <p><u>Namen:</u> zabava, pohajkovanje, dogajanje, druženje (koncerti, kino, razstave ...)</p>	<p>Prostor zgodovine in kulture</p> <p><u>Namen:</u> aktualizacija političnih, kulturnih, zgodovinskih dogodkov, problemov ...</p>

8 Glej Štirn Koren, 2010, str. 18, 19.

kot pregled čez vseh
njeni sodelavci. Pri sle-
emanju odgovornosti
si, predvsem pa uspe-
e pa se da med seboj
zaporedje naslednjih
vsebino), seznanjanje
t (razvijanje odnosne
trok in sporočanje o
nos z drugimi, širšim

neokrnjenosti

liti se, pustiti
t, se izživeti (čutiti
t)

ja, okrevanja,

vnost (plezanje,
omore k odmiku,
tvi, zbistritvi in
idej

1 jasne

varno, priložnosti
ih generacij

in kulture

a političnih,
skih dogodkov,

Otroci načrtujejo preureditev svojega igrišča

Vsebina se je začela odvijati v oddelkih z otroki. V prvi fazi je bilo pomembno, da otroci odpirajo čute, se navdušujejo nad vsebinami, ki so povezane z naravo in njihovo bližnjo okolico. Vzgojitelji so uporabljali različne vstopne poti: praznovanja običajev v povezavi z naravo, izleti v naravo, gledanje slik, na katerih so upodobitve narave, zavedanje pomembnosti našega igrišča ...

Jurjevo (24. 4.) je bilo izbrano kot dan, ko so otroci na igrišču posadili lipo. Prpravili so praznovanje z elementi iz naše kulturne dediščine. Okrasili so se z zelenimi trakovi, lipi peli in jo ob sajenju spremljali z lepimi željami, ki so jih obesili na drevo, za dobro rast.

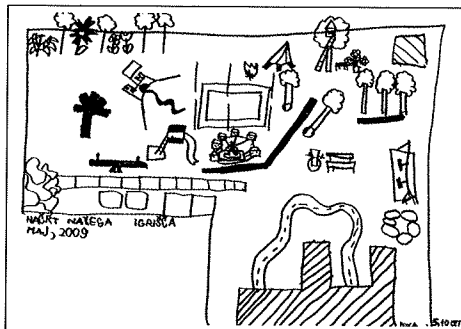
Rajanje otrok ob sajenju lipe na vrtčevskem igrišču.

(Fotografije so iz arhiva Vrtca Vodmat ali arhiva fotografja Francija Krevka)

Da bi otroci svoje igrišče čim bolj doživeli na način osmih prostorov, smo v vrtec povabili specialistko za kreativni gib Mojca Leben. Otroci so se z njo v tišini sprehodili po igrišču z namenom odpiranja čutov za zaznavanje različnih možnosti, ki jih posamezni prostor ponuja. Pomagali so si z glasbo, dotiki, gibi, predstavami ... Tako so otroci v prostoru, ki naj bi bil namenjen tišini, ob spremljavi nežne glasbe trianglera poiskali vsak svoj prostor in se prepustili sanjarjenju. V prostoru, katerega namen naj bi bil opazovati naravo in razumeti cikličnost njenega delovanja, so otroci z gibi nakazali najprej sajenje semen, nato rast, občudovanje in žetev. V prostoru neokrnjenosti in divjine so otroci ob zvokih bobna z sunkovitimi gibi nakazovali divjost narave. In spet so v prostoru druženja gibno poustvarili indijanski šotor in v njem kadili pipo miru ...

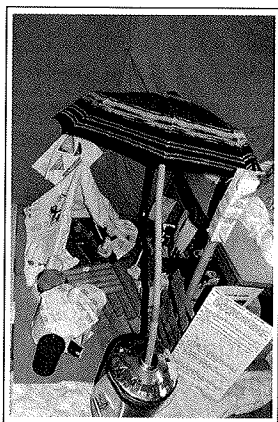
Indijanski šotor iz teles otrok, ki so ga otroci poustvarili v prostoru druženja.

Načrt igrišča deklice Nike, stare 5 let.

Maketa divjine.

Otroci so spoznali delo arhitekta, krajinskega arhitekta, obiskali so botanični vrt, se veliko sprehajali v naravi in se na koncu lotili oblikovanja načrta za njihovo igrišče po logiki osmih prostorov. Po načrtih so oblikovali makete, ki so si jih med seboj predstavili, saj v vrtcu živi več skupin otrok in ideje je bilo potrebno med seboj povezati, uskladiti, upoštevati drug drugega.

Maketa prostora druženja z indijanskim šotorom in zbiralnikom vode.

tem

mor

in ti

se la

z rib

razli

vizir

imp

preb

in k

dežr

in u

V pr

je na

pros

na d

Tako

poči

reta

so si

kom

njih

kemu

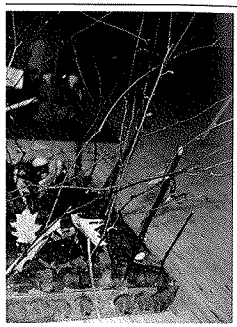
skulp

Tako

divjin

varili

divjine.

ekta, krajinskega ar-
e veliko sprehajali v
nja načrta za njihovo
načrtih so oblikovali
tavili, saj v vrtcu živi
rebno med seboj po-
gega.

Delo na igrišču.

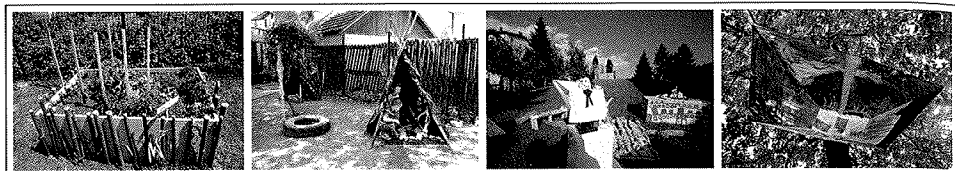
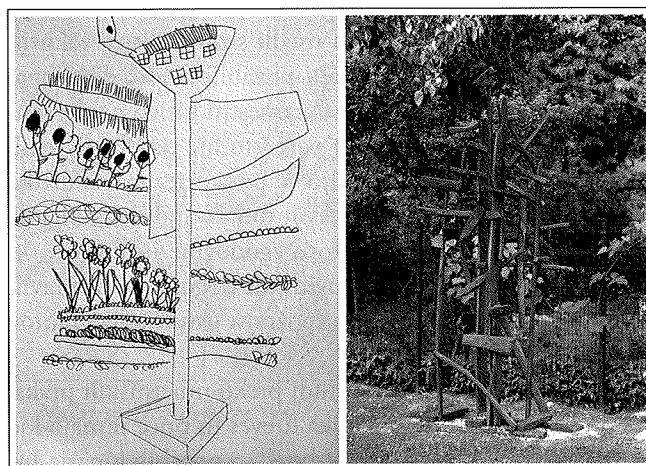
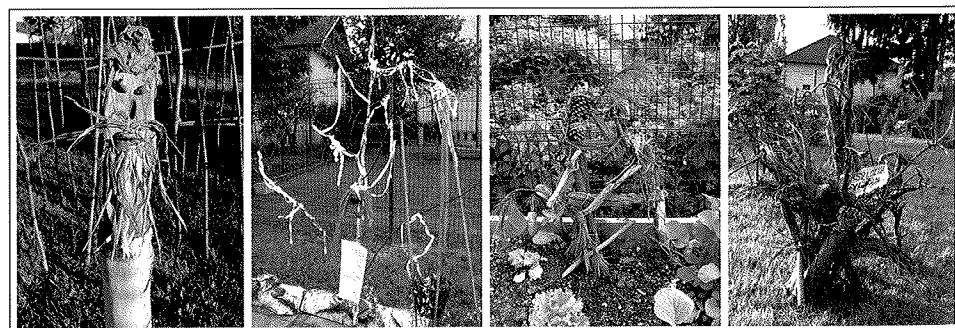
Otroci so nato začeli svoje ideje skupaj s strokovnimi delavci uresničevati, pri tem so jim pomagali starši.

Na vrtčevskem vrtu/igrišču je tako nastal prostor neokrnjenosti in divjine, kamor so posadili veliko dreves in jim pustili svojo pot pri njihovi rasti; prostor miru in tišine, kjer so otroci načrtovali čutno pot, ki pripelje do prostora s senom, kamor se lahko skrijejo. V prostoru raznovrstnosti in optimizma so uredili zeliščni vrt, vrt z ribezi in zelenjavni vrt. V prostor razmišljanja, okrevanja in zbistritve so namestili različna igrala in pripomočke za igro. V prostor jasne organizacije so postavili improvizirane indijanske šotore, da bi se v njih lahko v miru usedli s prijateljem, zakurili improviziran ogenj, prelistali kakšno slikanico ali pa vanj povabili starše, da skupaj preberejo knjigo ... V tem prostoru so si želeli na drevesu namestiti hišico na drevesu in ker zaradi varnostnih predpisov to ni bilo možno, so namesto nje tja obesili velik dežnik, ki so ga porisali in naj bi simboliziral njihovo željo. V prostoru zabave, užitka in urbanosti so uredili galerijo na prostem in vanjo postavili minimundus Ljubljane. V prostor druženja so prenesli mize in klopi in v prostoru zgodovine in kulture, ki je namenjen aktualizaciji političnih, kulturnih in zgodovinskih dogodkov, pripravili prostor za refleksijo staršev na njihovo delo in kasneje za možnost ustvarjanja grafitov na določene teme, kar so v nadaljevanju tudi uresničili.⁹

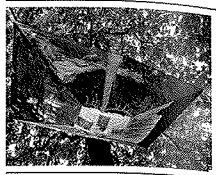
Svoje ideje osmih prostorov so otroci uresničevali tudi preko umetniških praks. Tako so otroci ob tem, ko so opazili, da na igrišču manjka dreves in ptice nimajo kje počivat, začeli razmišljati, kako ta drevesa nadomestiti. V vrtec so povabili kiparja Jureta Markoto, ki jim je pomagal uresničiti idejo o ptičjem počivalniku. Skupaj z njim so si otroci izmislili še zgodbo, ki so jo ilustrirali in kasneje z lutkarjem Igorjem Cvetkom oživel. Prsti otrok so postali ptice, ki iščejo drevesa, da si tam spletejo gnezda, njihova telesa pa drevesa, kjer ptice počivajo.

Ko so otroci oblikovali in uredili vse prostore, so pričeli razmišljati, da bi v vsakemu od prostorov namestili varuha, ki bi bdel nad njim. Začeli so ustvarjati različne skulpture, ki so jih namestili v te prostore, da je vsak prostor dobil svojega varuha. Tako so na igrišču imeli vilo dišečko v vrtu začimb, pa eksplozijo življenja v prostoru divjine, v vrt so otroci namestili malega škrata kot neke vrste strašilo ...

9 Glej Kroflič, 2013, str. 52.

*Zelenjavni vrt**Indijanski šotori**Minimundus
Ljubljane**Dežnik
– hišica na drevesu**Galerija na prostem**Refleksije staršev**Zeliščni
vrt**Čutna
pot**Drevesa v divjini**Skica ptičjega počivalnika,
ki so jo naredili otroci,
in Ptičji počivalnik, delo
akad. kiparja Jureta
Markote.**Varuhi posameznih prostorov.*

*Dežnik
- hišica na drevesu*

Drevesa v divjini

*Staro posekano drevo,
ki dobi nalogo varuha igrišča.*

*Jure Markota, akad. kipar
pripravlja skico za oživitev
igrišča po predlogi otrok*

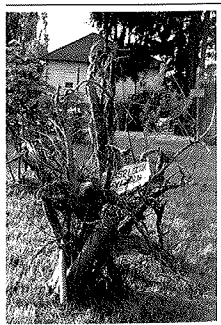
*Obtičjega počivalnika,
v naredili otroci,
čiji počivalnik, delo
kiparja Jureta
nte.*

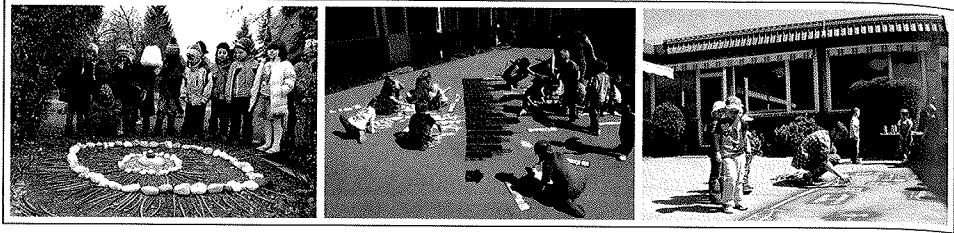

Povezovanje drevesa varuha z drugimi drevesi na igrišču.

Na igrišču je stalo staro drevo, ki ga je bilo potrebno posekati, saj se je pričelo sušiti. Otroci so imeli drevo zelo radi, stalo je na njihovem prostoru druženja. Želeli so, da bi posekano drevo oživel, da bi dobilo pomembno funkcijo, nalogo. Spet so v vrtec povabili kiparja Jureta in mu predstavili problem, skupaj so iskali rešitev, načrtovali, skicirali. Staremu drevesu so dali pomembno vlogo tako, da so ga z barvnimi nitkami povezali z drugimi drevesi na igrišču. Postalo je varuh prostora druženja in preko nitk celega igrišča.

Otroci so vrtčevski vrt/igrišče sprejeli kot njihovo, za katerega morajo in radi skrbijo. Tako ga zdaj vsako leto v spomladanskem času najprej očistijo, nato urejajo vrtove, posadijo rože, skupaj s hišnikom obrežejo drevesa in uredijo prostor druženja ... V jesenskem času z delom na igrišču nadaljujejo v smislu cikličnosti dela na vrtu oz. igrišču, saj je naš namen, da otroci pridobijo občutek, da je igrišče njihovo in morajo

*Land art – Čuvaj narave**Grafit – Urbani zvok**Grafit – Zeleno
in urbano v mestu*

v tem kontekstu za njegov lep videz tudi skrbeti. V tej smeri v njih razvijamo njihov spoštljiv odnos do okolja ter zavedanja sprememb v naravi. Tako v tem času pobirajo pridelke in iz njih pripravljajo pojedine. Kasneje zaščitijo drevesa pred zimo, pograbijo listje in ga shranijo v kompostnik ...

Ker je vizija vrtca sodelovanje z umetniki in vključevanje umetniških praks v izvedbeni kurikulum, vsako leto načrtujemo dejavnosti, ki podpirajo ta cilj in s pomočjo njih obogatimo enega od prostorov ali pa samo izvedemo neko vsebino na vrtčevskem vrtu/igrišču. Tako so otroci z urbanim umetnikom Miho Artnakom ustvarjali grafite z angažirano ekološko vsebino,¹⁰ v vrtec so povabili gozdarja Miha Blatnika in z njim preučili rastline, ki tam rastejo, s kiparjem Juretom Markoto so ustvarili inštalacije iz naravnih materialov po načelih Land arta. Ob projektu Raziskovanje sveta skozi fotografijo so otroci iskali njim ljube prostore na igrišču in jih ujeli v objektiv.¹¹

Na igrišču strokovni delavci načrtujejo različne dogodke in preko njih še povečujejo domačnost in s tem odgovornost za vrtčevski vrt/igrišče. Dogodki so načrtovani za vsak mesec posebej. Tako otroci na primer obeležijo Barbarino, ko z igrišča prenesejo v igralnico češnjevo vejo in jo opazujejo, kako se do božiča razcveta; Lucijino, ko se otroci z lučkami podajo v procesiji po igrišču, da ga razsvetlijo. Pred prazniki okrasijo drevesa in jih ovijejo v tople šale; ob novem letu na igrišču pripravijo dan voščila; s pustom odganjajo zimo. Spomladi pripravijo čistino akcijo, ob veliki noči razstavo pirhov. Vsako leto Jurijevo obeležijo kot njihovo praznik in ga povežejo z razcvetom, brstenjem in z začetkom del na igrišču.

Vsa našeta praznovanja imajo namen povezati doživljanje naravnega in socialnega okolja, zato v njih vključimo vse otroke, vzgojno osebje, starše in zunanje sodelavce projektov. Številne dejavnosti, ki naj bi spodbujale otrokov trajnostno naravnost, solidarnost in kritičen odnos do naravnega in družbenega okolja, povezujemo s Kahnovimi¹² načeli ekopedagogike, ki vzpostavlja zahtevo po naravovarstvenih, družbenokritičnih in kulturnih akcijah, katerih cilj je krepitev zavesti o nujnih spremembah medosebnih

¹⁰ Glej Kroflič, 2013.

¹¹ Glej Štirn, Kroflič, Bernik 2015, str. 183.

¹² Kalin, 2010.

odno
družt
znaj
celov
cija r
razvo

Gard
Kahn

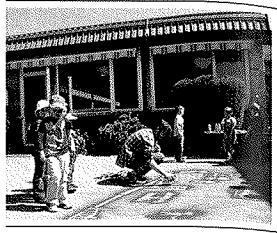
Krofl

Krofl

Krofl

Krofl

13 K

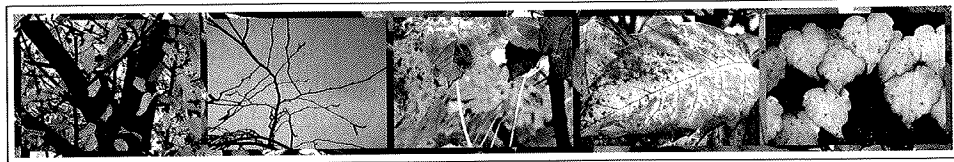
*Grafit – Zelena
in urbano v mestu*

i v njih razvijamo njihov
tako v tem času pobirajo
resa pred zimo, pograbi

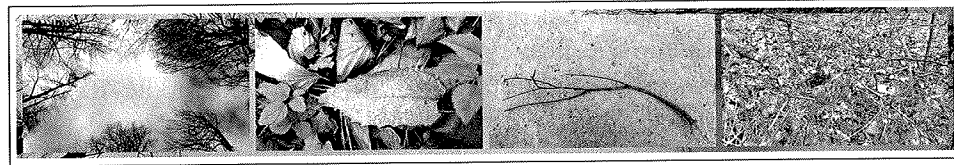
je umetniških praks v iz-
pirajo ta cilj in s pomočjo
to vsebino na vrtčevskem
tnakom ustvarjali grafite
Miha Blatnika in z njim
so ustvarili inštalacije iz
kovanje sveta skozi foto-
šli v objektiv.¹¹

in preko njih še poveču-
Dogodki so načrtovani za
io, ko z igrišča prenesejo
razcveta; Lucijino, ko se
o. Pred prazniki okrasijo
pripravijo dan voščila; s
, ob veliki noči razstavo
za povežejo z razcvetom,

je naravnega in socialne-
arše in zunanje sodelavce
ajnostno naravnani, soli-
vezujemo s Kahnovimi¹²
enih, družbenokritičnih
oremembah medosebnih

Jesen na vrtčevskem vrtu/igrišču – avtorji fotografij so otroci.

Pomlad na vrtčevskem vrtu/igrišču – avtorji fotografij so otroci.

odnosov, družbenih odnosov in odnosa do naravnega okolja, kar mora postati jedro družbeno angažirane ekološke pismenosti. Ker razvoj ekološke zavesti poleg potrebnih znanj in navad zahteva predvsem razvoj odgovornih odnosov, kar je temeljna ideja celovitega induktivnega pristopa k prosocialnemu in moralnemu razvoju, je organizacija različnih umetniških dogodkov¹³ ključna sestavina razvoja ekološke pismenosti. Z razvojem ekološke pismenosti pa moramo začeti že v vrtcu.

Literatura

- Gardner, H. (2007). *Five minds of the future*. Harvard Business School Press.
- Kahn, R. (2010). *Critical pedagogy, ecoliteracy, and planetary crisis: the ecopedagogy movement*. New York : Peter Lang Publishing.
- Kroflič, R. (2013). Pripoznanje zmožnega otroka in ontološki angažma v dialogu - pogoj participacije in vzgoje za aktivno državljanstvo. V: Taštanoska, Tanja (ur.), Amnā, Erik. *Nacionalna konferenca Socialna in državljanska odgovornost (Zbornik prispevkov)*. Ljubljana: Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, 2013, str. 53–57.
- Kroflič, R. (2011). The role of artistic experiences in the comprehensive inductive educational approach. *Pastoral care in education*, let. 30, št. 3, str. 263–280.
- Kroflič, R., Štirn Koren, D., Štirn Janota, P., Jug, A. (ur.) (2010). *Kulturno žlahtenje najmlajših (Razvoj identitete v prostoru in času preko raznovrstnih umetniških dejavnosti)*. Ljubljana: Vrtec Vodmat.
- Kroflič, R. (2007). Vzgoja za odgovornost onkraj razsvetljenske paradigme (Od razvoja odgovora-zmožnosti k spoštljivemu odnosu in razvoju etične zavesti). *Posebna številka Sodobne pedagogike*, str. 56–71.

¹³ Kroflič, 2011.

- Štirn D., Kroflič R., Bernik T. (2015). Raziskovanje sveta in ustvarjanje zgodbe s fotografijo. V: Fototerapija od konceptov do praks, ur. Peljhan, M., str. 177. CIRIUS – Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje. Kamnik.
- Štirn Koren, D., Štirn Janota P., Markota J. (2014). Vzgoja preko umetniške izkušnje – kreativnica. V: Majerhold, K. in Sudec, K. (ur.). *Zbornik za spodbujanje demokratičnega emancipiranega dialoga med ponudniki kulturnih dobrin ter obiskovalci*, Ljubljana: Društvo ŠKUC, Galerija Škuc, str. 256–271.
- Štirn Koren, D. (2010). Uvajanje umetniških praks v predšolsko vzgojo ali kako smo se (o)žlahčili. V: Kulturno žlahtenje najmlajših – Razvoj identitete otrok v prostoru in času preko raznovrstnih umetniških dejavnosti, ur. Kroflič, R., Štirn Koren, D., Štirn Janota, P., Jug, A., str. 14–23. Vrtec Vodmat. Ljubljana.
- Štirn Janot, P. (2015). Induktivni pristop na poti od prosocialnega k etičnemu ravnanju: študija primera. V: *Sodobna pedagogika*, let. 66, št. 1, str. 64–86.
- Štirn, P., Štirn D., Jeznik K. (2007). Identiteta – stanje ali izbira? *Sodobna pedagogika*, let. 58 (124), št. 3, str. 144–162.

Summary

The kindergarten garden / playground – a place of socializing and cooperation

Darja Štirn

In this article, we examine the importance of designing school playgrounds according to Patrick Grahn's concept of eight areas known as "garden room characters", which were realized within the framework of the project To-gether and the Cultural Enrichment of the Youngest project carried out at the Vodmat Kindergarten. We explain the connection between the significance of designing school grounds to be an area of mutual cooperation and the spatial ethics that facilitate the social development of children - and in particular the development of their environmental identities.

Izvleček
V šolske
dom Šol
telekom
razredni
in ob so.
zato se
te vsebi
okviru p
Vse naše
je doseg
v sloven
aktivnos

U
V
Mladi s
njem n
svoje p
naloga

* Raj
Ljut